

PIŠE: BRUNO LUCIĆ
 SNIMIO: BOŽO RADIĆ/
 CROPIX

Pisati o radnom mjestu kustosice Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja Viktoriji Žuvela znači spojiti tekst i tekstil. Već četiri godine radi u najstarijoj dubrovačkoj kulturnoj ustanovi kao kustosica u kojoj je zadužena za Zbirku tekstila i Zbirku namještaja.

Grimiznocrvena za kneza

Povijest umjetnosti je oduvijek zanimala, završila je učiteljski smjer, ali se ipak opredijelila za rad na kulturnoj baštini. Studirala je u Splitu, a jednogodišnju praksu odradila je u Konzervatorskom odjelu u Osijeku i tako, odlazeći na terene, upoznala Slavoniju, a onda se u koroni 2020. vratila na jug. Trenutno je u pripremanju izložbu koja će biti otvorena u prosincu.

- Izložba će predstaviti izuzetno vrijedan dio Zbirke tekstila, službene odore odnosno toge Dubrovačke Republike. Dubrovnik se može pohvaliti time da je jedini kod nas sačuvao ovakav tip ceremonijalnih službenih odora. I drugi gradovi u Dalmaciji imali su sličan model odore za predstavnike vlasti, ali se ona nije sačuvala. Tkanine koje trenutno proučavamo datiraju u razdoblje od 17. do kraja 18. stoljeća. Predstavlja izazov precizno datirati povijesni tekstil, a istraživanje se često oslanja na tehničke specifičnosti materijala... Recimo, ako je sačuvan izvorni rub tkanine, može nam pomoći preciznije odrediti vrijeme i mjesto gdje je izrađena tkanina... Proučavamo tkanje, dekor, odnosno motiv na tkanini i pokušavamo ga smjestiti u neko razdoblje. Ali, često se isti motiv ponavlja kroz stoljeća u raznim varijacijama! - napominje sugovornica.

Iz izvješća konzervatorsko-restauratorskih radova Hrvatskog restauratorskog zavoda dobiju se informacije koji se ne mogu vidjeti golim okom, na primjer, vrsta bojila koja je korištena, što također pomaže lakše specificirati određenu tkaninu.

- Znamo da je svila kneževskih toga bojana košenilom, prirodnom bojilom životinjskog podrijetla koji se dobivao od nametnika, biljne uši koje su dovezene iz Meksika u Europu u 16. stoljeću i koje žive na kaktusu. One su se sakupljale, sušile i mljele te se od njih izrađivao pigment za bojanje tkanina. Dubrovnik je također, iz unutrašnjosti Balkana uvezio bojilo koje se proizvodilo od bubica -

Viktorija Žuvela, kustosica Kulturno-povijesnog muzeja Dubrovačkih muzeja

Ružičasto je kod muških prije bilo 'in', a crvena boja pravila se od 'meksičke uši'

Kad gledamo na primjer ženske rukavice s početka 20. stoljeća, čini se kao da su dječje, a nisu bile!

crvac. Uglavnom se izvio u Italiju, no koristio se i u gradu za bojenje tkanina tijekom 16. stoljeća... Čak se taj pigment spominje pod nazivom cremesino Raguseo... Zanimljivo je kako su u Dubrovniku izabrali grimiznocrvenu boju za kneza jer su drugi gradovi poput Venecije ili Genove, koristili zlatnu boju za predstavnike vlasti. U Dubrovniku je ipak crvena bila najdostojanstvenija boja. Model državne odore Dubrovnik je preuzeo od Venecije gdje je toga sa izrazito širokim rukavima, zvana vesta, odnosno toga ducale i bila namijenjena za najviše dostojanstvenike, priča Viktorija.

- Pored državnih toga i ceremonijalnih odijela, imamo muška građanska odijela iz druge polovine i kraja 18. stoljeća. Sačuvana je i dubrovačka čipka,

kao i povijesni liturgijski tekstil koji je pripadao dubrovačkim crkvama. Iz Dominikanaca je u muzej tako pristigao fragment stare svile iz druge polovine 16. stoljeća. Jedan od vrijednijih tkanina jest i svila u kneževoj spavaćoj sobi. Riječ je o renesansnom damastu iz druge polovine 16. stoljeća, otkriva stručnjakinja.

Svila na odjevnim predmetima je bila cijenjena kao nešto jako vrijedno u posjedu pojedinca, kao i vrijedni crkveni tekstil kojim se pokrivalo "sveto". Kasnije su se prikupljali odjevni predmeti i modni pribor.

- Imamo lijepu kolekciju lepeza, oko 80 lepeza izrađenih u razdoblju od 18. do 20. stoljeća i prava su umjetnička djela, napravljena su u različitim tehnikama, od papira, bjelokosti, perja... Lepeza se kao modni re-

kvizit pojavila pod utjecajem Dalekog istoka, Kine, a što je došlo preko Venecije gdje su bili fascinirani istočnjačkim temama, pojašnjava povjesničarka umjetnosti.

Lepeze su ostale u modi do danas, a nažalost nije se sačuvala ženska odjeća iz ranijim razdoblja.

- Ostalo je samo nekoliko fragmenata haljina dubrovačkih plemkinja, ali tako je to s tekstilom, tekstil je osjetljiva građa koja lako propada, a vrijeme, vlaga i razne bubice su joj veliki neprijatelji. Svjetlo je također veliki neprijatelj tekstila, boje blijede, svila se uništava, napominje Viktorija.

Zbirka namještaja obuhvaća 700-injak predmeta

Znalo je u poslu biti i iznenađenja:

- Kad smo pripremajući izložbu radili na vrpca-ma vijenaca koje su korištene prilikom otkrivanja spomenika Ivanu Gunduliću 1893., prilikom čišćenja našli smo suho cvijeće vjerojatno sa samog događaja, koje je još uvijek je bilo zamotano u vrpca-ma. Kad gledamo na primjer ženske rukavice s početka 20. stoljeća, čini se kao da su dječje, a nisu bile! Ljudi danas su puno krupniji nego prije... Frakovi su bili napravljeni za uska ramena, a cipele su bile za mali broj noge... Odijela su bila krojena po mjeri pa možemo vidjeti konstituciju tijela, a znali su botune ukrasiti i plemićkim grbom vlasnika... Odijela su najčešće šivana u Italiji, ali i Francuskoj koja je tad diktirala modu: to su odijela à la francese - frak, odnosno velata, svileni prsluk, kratke hlače do koljena, bijele svilene čarape, kroj prati liniju tijela, dosta elegantno... prepričava Viktorija.

Žene opisivane kao 'ružne'

Danas se obično plava boja pripisuje muškima, ružičasta djevojkama, ali u prošlosti su boje imale drugačije značenje.

- Kad pogledamo odijela iz 18. stoljeća, muška odjeća su često bila živih ružičastih i crvenih tonova, a tek šarenilo veza na prslucima. U nijednom drugom razdoblju nije bilo toliko živih boja za muška odijela, a Republika se brinula da odjeća bude što skromnija, pogotovo ženska! Putopisci su u 16. stoljeću, pa i kasnije, znali žene u Dubrovniku opisivati kao 'ružne', ali to je zapravo značilo kako se ipak skromnije odijevaju u usporedbi s drugim europskim gradovima, pojašnjava kustosica.

Zbirka namještaja obuhvaća 700-injak predmeta. Najvrjedniji dio Zbirke je izložen u stalnom postavu Kneževa dvora. Komadi namještaja su glomazni pa pomažu Viktoriji meštiri i restaurator tehničar za drvo Željko Čatić. Za tekstilnu građu pomažu joj redovito kolegica kustosica Barbara Margaretić i preparatorica za tekstil Marija Vraničić.

U starom namještaju se tu i tamo nešto i nađe. Stari kalendari, molitvenici, a posljednji put je u depou u ladici komode našla stare svijeće, šterike od pravog voska...

Kad ne priprema izložbu, vazda iščitava literaturu, a istraživanjima nema kraja... Odmor od radne svakodnevice najbolje nalazi na svojoj Korčuli, čime ova ispletena priča dobiva završnu dekoraciju.